

"השתמשו במצוקות שלי כדי לקחת ממני את הילדים. הרגשתי שטמנו לי מח." אלונה (שם בדוי), השבוע צילום: אמי שריר

(התשן תעמוד קודם)

חיכיתי שם שעה וחצי, איש לא טרח לערוך אותי, אבל התחלתי להבין שמהו לא בסדר". כשהגיעה לבסוף פקידת הסעד, ביקשה תמור לרעת היכן בנה. "היא אמרה 'לקחנו אותך', ואני הרגשתי איך סוף העולם מגיע. התאבנתי. אמרתי לה 'רק אתמול ביקשת שאגיע לשיחה, איך הפכה פגישה לסיוט כזה?' התחננתי שתיתן לי לראות אותך, שתגיד לי איפה הילד, אבל היא אמרה שאסור לה".

כשעתיים לאחר שחזרה הקישו על דלת ביתה שתי נשים שהציגו עצמן כפקידות סעד, וביקשו שתכין תיק קטן עם בגדים עבור רועי. "הן הראו מכתב שבו הוסבר כי רועי יישלח למרכז חירום במרכז הארץ, וכי אם אביע התנגדות כלשהי הן רשאיות להזמין משטרה. התחלתי לבכות. הילדים עמדו בצד בפה פעור. באותו הרגע הבנתי שהילד שלי, שהריתי וילדתי, הוא כבר לא הילד שלי. הוא הילד שלהם. רק הם יכולים להחליט מה יקרה איתו".

מלונות הפקידים

לפי הערכות, 75 אלף ילדים בישראל חיים כיום מחוץ לבתיהם. כ-35 אלף מתוכם הם ילדי פנימיית צבאיות, תלמידי ישיבות, בנות אולפנה, מצטיינים, בעלי מוגבלויות ועוד. 40 אלף לערך, 2.6 אחוז מכלל הילדים היהודים במדינה, הם ילדי רווחה למיניהם, כלומר כאלה שעובר סוציאלי היה מעורב בהוצאתם מהבית. מדובר בשיעור הגבוה פי חמישה מהממוצע במדינות העולם המערבי, שם נעים המספרים סביב חצי אחוז בלבד.

רוב הילדים הללו חיים בפנימיית הנמצאות באחריות משרד החינוך או משרד הרווחה ועלות החזקתם מגיעה למיליארדים בשנה, בזמן שהסכומים המושקעים בטיפול בילדים בקהילה הוא מזערי.

עבודת פקיד משרד הרווחה הכרחית ולא פעם מצילת חיים, אולם יותר ויותר מתרבות הטענות כי המערכת שעובדת בעזרת צווי חירום, ועדות החלטה וחוות דעת של מומחים מטעמה, שבאה לגונן ולסייע, לתמוך ולקדם, הפכה בשנים האחרונות למערכת דורסנית בעלת מדיניות מיישטטית, בה הפך המוצא האחרון – הוצאת ילד מרשות הוריו – לפתרון הקל, הזמין והנוח.

נתון מדויק אודות מספר הילדים שהוצאו מבתייהם לא קיים. מומחים שונים מדברים על 5,000 בשנה. מנגד, דובר משרד הרווחה מעריך את מספרם ב-1,500 בשנה, אולם טוען שאין מאגר נתונים המכריז מידע בנושא. מדובר בדבר מדהים: כיצד יכולה המערכת לבחון ולבקר את עבודתם חוצצת הגורלות של פקידיה? להשוות את שיטות פעולתה אל מול הנעשה במדינות אחרות? ובעיקר, לבדוק בריצונות את הטענות הקשות שנשמעות לאורך שנים אודות קלות הדעת שבה מוצאים ילדים מרשות הוריהם?

"הוציא ילד בגיל חמש-שש מחוץ לביתו זה הדבר ההרסני ביותר. אם הוא שגוי, אלף פסיכיאטרים לא יעזרו אחר כך", אומר אורי (שם בדוי), פקיד סעד בכיר שפרש מתפקידו לאחר כ-20 שנה בעקבות חילוקי דעות עם הממונים עליו. במסגרת תפקידו היה אחראי על 15 פקידים סעד. אחת התלונות נגדו, הוא מספר, הייתה שאינו מציא מספיק צווים (צווי אשפוז, בדיקה, השגחה, חירום – מ"ב) באזור עליו היה ממונה. "הרגשתי כי המרד לעבודתי הפך להיות מספר הצווים שהוצאתי ביחס למספר האנשים בהם טיפלתי, ולא איכות העבודה. עד לפני כעשר שנים עבדנו בשכנוע, בהסברה, בטיפול – בהנחה שכפייה לא תקדם אף אחד. היום המדיניות היא כוחנית הרבה יותר ובמוצהר. זה לא שחל גידול במספר הילדים המוכים או במספר ההורים שאינם מטפלים כראוי בילדיהם. לא! תנדקי בכל מדינה מערבית, המספרים דומים. פשוט מוציאים יותר צווים. אף אחד כאן לא גדל על העצים באי בודד, למה אתם ממהרים להוציא את הילד ולשלוח אותו לפני מיייה? מה הוא אשם? שם הוא לא יהיה במצוקה?" חברת הכנסת מרינה סולודקין לא מהססת

תנאים

בדלת ביתה של תמור ניצבו פקידות סעד וביקשו שתכין תיק עם בגדים עבור בנה. "הן הציגו מכתב שבו הוסבר שהוא נשלח למרכז חירום. התחלתי לבכות. באותו הרגע הבנתי שהילד שלי, שהריתי וילדתי, הוא כבר לא שלי. הוא שלהם"

– לשיטת פקיד הרווחה – כי צדקו כשהוציאו את הילד מרשותו".

אז מה אמור הורה לעשות במצב כזה? "ללכת לעורך דין, לגייס עשרות אלפי שקלים עבור פסיכולוג בעל שם שייתן חוות דעת, או כל בעל מקצוע רלוונטי. התחנה הבאה היא ועדת ההחלטה, שתמליץ אם הילד יחזור לבית הוריו או יוצא ממנו. המלצות הוועדה יקבלו גושפנקה רשמית על ידי בית המשפט שסומך על ההמלצות שלה. אם אין להורים כסף, לא יהיה להם כוח להילחם בהחלטות הוועדה ובית המשפט".

תמור ובעלה זומנו לבקר את רועי במר-כז החירום רק לאחר שבוע וחצי. "כשהוא ראה אותנו התחבקנו שלושתנו ולא היינו מסוגלים להפסיק את הבכי. אחרי שנרגע, התחנן שניקה אותו משם. מנהלת המקום אמרה שאנחנו הררי גמה הקלאסית להורים שהילד שלהם לא צריך להיות במקום כזה".

אלא שמצבו של רועי החל להידרדר. "בהתחלה הוא לא רצה לראות אותנו", ממשיכה תמור, "אחר כך הוריעו לנו שהוא ניסה להתאבד". שלושה שבועות היה רועי מאושפז בבית החולים הפסיכיאטרי בנס ציונה. תמור שהתה איתו שם יומיים. "החזרנו ילד בן 12 שלא ישן בלילות ורוצה כל הזמן את אבא ואמא לידו. 110 אלף שקל עלה לנו להחזיר אותו הביתה: 60 אלף מחיסכון ששמרנו להרחבת הבית ועוד 50 אלף ממשכנתה שלקחנו".

גם היום נמשך הפיקוח ההרוק על תמור ובעלה: הם זוכים לביקורים קבועים של אנשי משרד הרווחה ומטופלים אצל פסיכולוג כפי שהתחייבו בוועדת ההחלטה, זאת למרות שמעולם לא הוכח שום טענה שהועלתה נגדם. לפני כחודש קיבלה תמור הודעה מהפרקליטות כי התיק הפלילי שנפתח בעקבות התלונה שהגישה פקידת הסעד – בהסתמך על דברי הבן – נגנז בשל העדר ראיות. עו"ד שפירא אומרת כי, "המשמעות היא שאותן ראיות שהספיקו לפקידת הסעד לקבוע אשמה של ההורים והוצאת ילדם מן הבית בחשף, לא הספיקו כדי להחליט על הגשת כתב אישום. למסקנה העגומה הזו מגיעים לאחר שהנוק נגדם והמשפחה נהרסה".

<<<